

GENERALADVOKATEMBETET

VIRKSOMHETSRAPPORT FOR 2020

Innholdsfortegnelse

I.	Leders beretning.....	3
II.	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	7
III.	Årets aktiviteter og resultater	9
	Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk i 2020.....	9
	Oppdrag med resultatkrav for Generaladvokatembetet i 2020	10
	Måloppnåelse med kommentarer	10
	Ubehandlete saker pr. 31.12.2020	14
	Oppsummering av oppdrag med resultatkrav.....	14
	Utvikling over tid.....	15
	Andre merknader	16
	Fagforvaltning, beredskapsplanlegging og rettsutvikling.....	17
	Generelle bemerkninger.....	17
	Fagforvaltning	17
	Rettsutvikling.....	19
	Beredskapsplanlegging.....	20
	Arbeidet med revisjon av lov om politimyndighet i Forsvaret og disiplinærloven	20
	Arbeid knyttet til håndtering av narkotikasaker i Forsvaret.....	21
IV.	Styring og kontroll i virksomheten.....	22
	Risikovurderinger	22
	Intern kontroll.....	23
	Informasjonssikkerhet.....	23
	Fellesføringer fra regjeringen – inkluderingsdugnad.....	24
V.	Vurdering og fremtidsutsikter.....	26
VI.	Årsregnskap	27
	Ledelseskomentar til årsregnskapet for 2020.....	27
	Formål.....	27
	Bekreftelse	27
	Revisjonsordning.....	27
	Vurderinger av vesentlige forhold.....	27
	Prinsippnote årsregnskapet	29

I. Leders beretning

Generaladvokatembetet har to hovedoppdrag med resultatkrav, der det første er knyttet til straffesakskjeden og det andre er knyttet til det militære disiplinærsystem. Dernest har Generaladvokatembetet et særlig oppdrag med å planlegge og forberede den militære påtalemyndighets virksomhet i krig.

Generaladvokatembetet skal, for det første, bidra til reduksjon og forebygging av kriminalitet ved effektiv og målrettet straffesaksbehandling av militære straffesaker. For det andre skal Generaladvokatembetet bidra til at det militære disiplinærsystem holder høy standard ved å yte bistand til militære sjefer ved etterforskning av disiplinærsaker og ved tilsyn med utøvelsen av disiplinærmyndigheten i Forsvaret. Generaladvokatembetets hovedoppgaver følger altså to spor: påtalesporet og disiplinærsporet. Der det er tvil om en sak hører hjemme i det ene eller det andre sporet, skal sporvalget foretas av generaladvokaten eller krigsadvokatene. På denne måten bidrar Generaladvokatembetet til å sørge for at straffesaker ikke unntas fra offentlig forfølgning og at det ikke brukes straffeprosessuelle tvangsmidler uten å tilkjenne tilhørende rettigheter.

Ved å være den *militære* påtalemyndighet skal Generaladvokatembetet bidra til å verne om Forsvarets virksomhet gjennom kriminalitetsbekjempelse og understøttelse av Forsvarets egen ordensmyndighet. Forsvarets rolle i samfunnet har utviklet seg i løpet av perioden etter andre verdenskrig. Det har også synet på behovet for å verne om sivilsamfunnets plikt til å støtte Forsvaret gjennom verneplikten. I en lang periode under og etter den kalde krigen bestod Generaladvokatembetets portefølje hovedsakelig av å retteføre brudd på plikten til å møte til militærtjeneste. I dag er forsvarsviljen stor blant de vernepliktige og det er få saker som gjelder unnlatt oppmøte til førstegangstjeneste.

Forsvaret er både en del av totalforsvaret slik dette til enhver tid fremstår, og en særpreget profesjon som utgjør statens ytterste maktmiddel. Vernet av Forsvarets virksomhet bør ha dette for øye ved håndhevelsen av brudd på den militære straffelov og opprettholdelsen av det militære disiplinærinstituttet. Forsvaret forvalter betydelige ressurser, i form av materiell og personell, på samfunnets vegne. Dersom Forsvarets ressurser brukes, skal de brukes i tråd med de regler som til enhver tid gjelder for maktanvendelse i militære operasjoner – i Norge eller i utlandet. Forsvarets militære sjefer velger i stor grad selv hvordan kommandomyndigheten brukes for å sørge for at regler for maktanvendelse etterlevs, men Norge er folkerettslig forpliktet til å underlegge militærmakten et disiplinærsystem som kan håndheve brudd på krigføringsregler. Det betyr at brudd må *håndheves*, men at reaksjonsformen kan variere avhengig av rettsbruddets karakter og hva som etter

omstendighetene var rimelig å forvente av soldaten eller offiseren. Generaladvokatembetet skal arbeide for å støtte Forsvaret til å treffe adekvate reaksjoner.

Koronapandemien har preget Generaladvokatembetet i 2020, på lik linje med resten av den offentlige forvaltning. For embetet har pandemien medført en tidvis ujevn arbeidsbelastning på sårbare personellressurser, selv om det ikke har gitt seg utslag i merkbare fristoverskridelser eller restanser i saksbehandling. I 2020 har det vært en viss økning både i antall uttalelser i disiplinærsaker og kontroll av ilagte refselsaker. Økningen skyldes dels at det ved enkelte anledninger har vært ilagt en rekke refselsaker for brudd på smittevernrestriksjoner. Rådgivning knyttet til brudd på Forsvarets tiltak som følge av utbruddet av covid-19 har krevet nye og særskilte vurderinger.

Antallet militære straffesaker har gått ned de siste årene (6 saker i både 2019 og 2020). Dette ser ut til å skyldes både at det er færre antall vernepliktige enn tidligere, og at de som kalles inn til tjeneste er særskilt utvalgte og godt motiverte. Saksfristene for både straffesaker og uttalelser i disiplinærsaker er overholdt med god margin i 2020, selv om det er noe variasjon i tidsbruken ved straffesakshåndteringen i 2020. Det er viktig å merke seg at antallet militære straffesaker bestemmes av hvordan en definerer en *militær* straffesak. Generaladvokatens tall for denne kategorien omfatter ikke saker som gjelder både militære lovbrudd og andre lovbrudd. Dersom en tar med saker der generaladvokaten eller krigsadvokatene avgir uttalelse, eller utfører aktoratet, i straffesaker som har tilknytning blir antallet noe høyere, men ikke vesentlig.

Generaladvokatembetet har et godt og nært samarbeid med Forsvarets militærpolitiavdeling og erfarer at de saker som etterforskes av militærpolitiet er av god kvalitet. Samarbeidet er ikke alltid synlig i resultatrapporteringen eller i Generaladvokatembetets arbeidsstatistikk, men er likevel i enkelte tilfeller avgjørende for sakens gang. Noe av militærpolitiets etterforskningsarbeid overtas av politiet. Samarbeidet mellom Generaladvokatembetet og militærpolitiet gjør dette arbeidet lettere. Generaladvokaten støtter en lovfesting av militærpolitiets uavhengighet fra den militære kommandolinjen under etterforskning og herunder adgang for påtalemyndigheten til å gi pålegg til militære etterforskere. Mange militære sjefer med refselsesmyndighet gjør bruk av krigsadvokatenes rådgivning i forbindelse med utøvelsen av disiplinærmyndigheten og i disse sakene erfares det godt samarbeid med Forsvaret.

Det er jevnt over god kvalitet på de refselsaker som sendes til kontroll ved Generaladvokatembetet, selv om det stadig dessverre er en merkbar forsinkelse i innsendelse av refselsaker til legalitetskontroll. Utfordringene ved å

fremskaffe oversikt over antall ilagte refselsler i Forsvaret hvert år, har medført at Generaladvokatens statistikk over militære refselsler og straffesaker i flere år er blitt kraftig forsinket. For 2020 ble det derfor igangsatt purringer allerede tidlig høsten 2020, og årsrapporten over refselsler og straffesaker utgis i disse dager, slik at embetets arbeid kan sees i sammenheng med det faktiske antall saker.

Arbeidet med revisjon av lov om politimyndighet i forsvaret, disiplinærloven og den påtalemessige behandlingen av militære straffesaker, har vært prioritert og krevd merkbare ressurser fra Generaladvokatembetet i 2020, som i 2019. Arbeidet har vært krevende også fordi det har vært personellutskiftninger blant sekretærene, som har utredningsarbeidet som en tilleggsoppgave til øvrige arbeidsoppgaver. For generaladvokaten er det, ved dette lovarbeidet, viktig å sørge for ivaretagelse av spesialisert og anvendelig kompetanse om de særlige, rettslige spørsmål som ligger i grensesnittet mellom folkerett, militærrett og strafferett og straffeprosess. Blant de forhold generaladvokaten ser det som særlig viktig å opprettholde anvendbar kunnskap om, er funksjonen som beredskapsembete, nemlig å kunne planlegge og forberede den militære påtalemyndighets virksomhet i krig, i samråd med Forsvaret, Riksadvokaten og andre berørte myndigheter.

Generaladvokaten vil i lys av ovennevnte arbeide for at bevilgningene og kompetansen til den militære påtalemyndighet speiler det samfunnsoppdrag og de oppgaver Generaladvokatembetet settes til å utføre.

Oslo, 15. februar 2021

Sigrid Redse Johansen
generaladvokat

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Generaladvokaten og krigsadvokatene er en del av den militære påtalemyndighet og er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Generaladvokatembetet utfører oppgaver tillagt påtalemyndigheten i straffesaker som angår brudd på militær straffelov, rådgir militære sjefer i disiplinærsaker og utfører legalitetskontroll av alle refselsler i Forsvaret. Generaladvokatembetet deltar aktivt i internasjonalt samarbeid om aktuelle folkerettslige og militærjuridiske problemstillinger. Som påtalemyndighet i militære straffesaker, er Generaladvokatembetets tjenestemenn underlagt statsadvokatene i fredstid. I krigstid har generaladvokaten og førstekrigsadvokaten tilsvarende påtalekompetanse som statsadvokatene og er direkte underlagt riksadvokaten.

Generaladvokatembetet står i en særstilling som egen etat. Embetet er ikke organisatorisk en del av Den høyere påtalemyndighet, men like fullt påtalemyndighet. Den alminnelige politi- og påtalemyndighet følger et to-sporet system mellom politisjere og straffeprosessuelle virkemidler, der fagmyndigheten ligger til henholdsvis Politidirektoratet og riksadvokaten. Det tilsvarende to-sporede system for den militære politi- og påtalemyndighet reiser visse spørsmål om uavhengighet når det gjelder straffeprosessuell etterforskning. Militærpolitiet er kommandomessig underlagt Forsvaret, og er ikke formelt underlagt påtalemyndighetens styring i straffesak. Uavhengighetsspørsmålet vil formentlig avklares gjennom det pågående arbeidet med revisjon av disiplinærloven og lov om militær politimyndighet. I dag praktiserer den militære påtalemyndighet en faktisk, men ikke rettslig forankret, fagledelse og etterforskningsledelse av militærpolitiet i straffeprosessuelt øyemed.

Som følge av den rolle Generaladvokatembetet har i militære straffe- og disiplinærsaker, har det over år utviklet seg til å være et kontor det er naturlig å henvende seg til om et mangfold av militærjuridiske spørsmål. Dette er reflektert i forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene. I tillegg til arbeid med konkrete straffe- og disiplinærsaker er generaladvokaten og krigsadvokatene derfor i stor utstrekning engasjert med andre oppgaver, som ikke har resultatkrav og som derfor ikke statistikkføres. Disse oppgavene kan sammenfattes til å utgjøre fagforvaltning, bidrag til rettsutvikling og beredskapsplanlegging, og er nærmere omtalt i del III i rapporten.

Generaladvokaten er øverste leder av Generaladvokatembetet, som i tillegg til generaladvokaten består av Krigsadvokatene for Sør-Norge (KASØR) og Krigsadvokatene for Nord-Norge (KANORD).

Embetet har for tiden (februar 2021) følgende ansatte:

generaladvokat (1), kvinne
førstekrigsadvokat (1), mann (vikar)
krigsadvokat (3), kvinner
krigsadvokatfullmektig (1) kvinne
kontorarbeider (1/2), kvinne
rådgiver (1) mann (i ulønnet permisjon)
førstekonsulent (1), mann
medarbeider på pensjonistvilkår (1), mann

Det har vært ikke ubetydelige personellendringer ved Generaladvokatembetet i 2020 (som i 2019). Førstekrigsadvokaten gikk i mai 2020 ut i ulønnet permisjon i forbindelse med overgang til annen stilling, og har siden sagt opp sin stilling ved embetet. Rådgiveren med ansvar for økonomi og administrasjon gikk ut i ulønnet permisjon i oktober 2019 og har fått forlenget sin permisjon frem til høsten 2021. Sekretæren ved KANORD gikk av med pensjon i juli 2020. En vikar for førstekrigsadvokaten ble tilsatt fra og med august 2020. Ny kontorarbeider ble ansatt som etterfølger til sekretæren og henholdsvis en krigsadvokat og en krigsadvokatfullmektig ble fast ansatt høsten 2020, etter å ha vært tilsatt som vikar og i engasjement. Konsekvensene av personellutskiftingene er omtalt nærmere under punkt IV om risikovurderinger.

Sykefraværet i 2020 var på 2,74 %, som er noe høyere enn i 2019 (2,1 %), men likevel godt under NAVs mål om 5,6 %. Det er et realistisk mål at sykefraværet holdes lavt. Koronapandemien har ikke gitt seg merkbare utslag på sykefraværsstatistikken for 2020.

Generaladvokatembetet benytter to kontorlokaler, ett på Egertorget i Oslo, der Krigsadvokatene for Sør-Norge er samlokalisert med Generaladvokaten, og ett i Bodø, der Krigsadvokatene for Nord-Norge har kontorer i Luftforsvarets lokaler på Bodø flystasjon. Forsvarets fasiliteter på Bodø flystasjon skal fraflyttes ved utløpet av 2021. For KANORD er det planlagt fortsatt samlokalisering med Forsvaret i Bodin leir fra og med 2022.

III. Årets aktiviteter og resultater

Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk i 2020

I tildelingsbrevet for 2020 vises det til mål fastsatt i Prop. 1 S (2019-2020). Disse målene omfatter straffesakskjeden, samfunnssikkerhet og beredskap og migrasjonskjeden. For Generaladvokatembetet er det hovedsakelig målene under straffesakskjeden som er relevante, nærmere bestemt å redusere alvorlig kriminalitet, styrke forebyggingen av kriminalitet og en mer effektiv straffesakskjede.

Generaladvokatembetets oppdrag er i hovedsak å utføre oppgaver tillagt påtalemyndigheten i militære straffesaker, samt rådgivning og kontroll i forbindelse med militære disiplinærsaker. I 2020 er generaladvokaten i tillegg gitt i særskilt oppdrag å bistå med arbeidet med revisjon av disiplinærloven og lov om politimyndighet i forsvaret med forskrifter.

Generaladvokatembetets ressursbruk har i 2020 vært tilpasset nye former som følge av koronapandemien. Førsteprioritet har, som for tidligere år, vært å utføre oppgavene som påtalemyndighet og rådgiver i disiplinærsaker hurtig, med god kvalitet. Saksbehandlingstiden i det følgende viser at samtlige av sakstypene behandles innenfor gitte frister, selv om sakshåndteringen ved embetet vært noe forsinket gjennom hele perioden med smitteverntiltak. Tilbakemeldinger både i form av dommer og tilbakemeldinger fra «brukerne» i form av militære sjefers tilsier at kvaliteten gjennomgående er god. Hertil kommer at antallet disiplinære klagesaker er svært lavt.

Oppdrag med resultatkrav for Generaladvokatembetet i 2020

Fra tildelingsbrevet hitsettes beskrivelse av sakstyper med resultatkrav:

- *Forhåndsuttalelser i disiplinærsaker* 14 dager
- *Uttalelser i disiplinære klagesaker* 10 dager
- *Uttalelser til kontrollutskrift som blir sendt til embetet* 14 dager
- *Påtaleavgjørelser* 120 dager
- *Uttalelser til politi, påtalemyndighet og andre etater* 30 dager

Resultatkravene for forhåndsuttalelser, uttalelser i disiplinære klagesaker og uttalelser til kontrollutskrift («refselsesk kontroll») som blir tilsendt Generaladvokatembetet ble i 2018 nedjustert fra henholdsvis 35 dager, 14 dager og 28 dager. Det er presisert i tildelingsbrevet at generaladvokaten skal ha særskilt oppmerksomhet knyttet til saksbehandlingstid og fristoppfyllelse og å holde høy kvalitet på uttalelser og vurderinger av «sporvalget» mellom disiplinærsaker og straffesaker. I 2019 ble det innført en ny statistikkgruppe, «uttalelser til politi, påtalemyndighet og andre etater». Dette ble blant annet gjort for å unngå at arbeid til støtte for politiet i straffesaker ble kamuflert som «forhåndsuttalelser i disiplinærsaker».

Måloppnåelse med kommentarer

Forhåndsuttalelser i disiplinærsaker	KASØR	KANORD	GA	2020	2019
Antall	45	54	2	101	91
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	6,6	10,7	5	8,8	11,4

Forhåndsuttalelser i disiplinærsaker er først og fremst skriftlige uttalelser avgitt til militær sjef med refselsmyndighet i tråd med disiplinærloven § 15 og disiplinærreglementet punktene 58–63. Militære sjefene benytter seg i utstrakt grad av krigsadvokatene til skriftlig rådgiving, særlig i saker av en viss størrelse, i tråd med disiplinærloven § 15 tredje ledd som gjenspeiler generaladvokatens og krigsadvokatenes tilsyn med «sporvalget» mellom disiplinærsaker og straffesaker. I tillegg til skriftlige uttalelser benyttes embetet i vel så stor grad til å gi generelle og konkrete råd pr. telefon og e-post. Rådgivning pr. telefon og e-post har ikke blitt statistikkført, sett hen til

arbeidets begrensede omfang i hver sak. Siste halvår av 2020 er det imidlertid gitt om lag 75 råd pr. telefon og e-post i disiplinærsak, i tillegg til råd gitt om sporvalget mellom straffesak og disiplinærsak. I lys av dette antallet er blant annet terskelen for når e-post korrespondanse anses som en skriftlig forhåndsuttalelse, revurdert.

I 2020 ble det gitt 101 skriftlige uttalelser, mot 91 i 2019 (og 130 i 2018). Saksbehandlingstiden er på 8,8 dager og er godt innenfor resultatkravet.

Uttalelser i disiplinære klagesaker	KASØR	KANORD	GA	2020	2019
Antall	2	7	1	10	9
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	0	1,9	6	1,9	6,4

Uttalelser i disiplinære klagesaker er tilrådinger fra generaladvokaten eller krigsadvokatene til klageinstansen (refsende militære sjefs nærmeste foresatte tillagt grad oberst eller høyere) der den refsede har påklaget et vedtak i henhold til disiplinærloven kapittel 5. I 2020 var det 10 disiplinære klagesaker, mot 9 i 2019, 22 i 2018 og 13 i 2017. Økningen i 2018 skyldtes at flere saker sprang ut av samme sak ved en avdeling. Antallet i 2020 er lavt sett hen til antallet refselsener som ilegges hvert år. Saksbehandlingstiden er lav og klagesaker har høy prioritet i saksporteføljen. En klage har oppsettende virkning for fullbyrdelsen av refselsen.

Uttalelser til kontrollutskrift som blir sendt til embetet	KASØR	KANORD	GA	2020	2019
Antall refselsker kontrollert	162	318	432	912	668
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	5,9	10,3	7,3	7,9	8

Uttalelser til kontrollutskrift som blir sendt embetet (refselsesk kontroll) er generaladvokatens og krigsadvokatenes bistand til tilsynet med militære sjefers utøvelse av disiplinærmyndigheten. Formålet med refselsesk kontrollen er å utøve legalitets- og rettssikkerhetskontroll og å sikre at saker som burde vært straffeforfulgt ikke unntas fra offentlig forfølgning (tilsyn med sporvalget). Hver eneste refselse kontrolleres først av en krigsadvokat og deretter av generaladvokaten.

Antall kontrollerte refselsker (hvert enkelt refselsesvedtak) er 912. Dette er en oppgang fra både 2019 og 2018, da det ble kontrollert henholdsvis 668 og 846 refselsesvedtak. I årene fra 2012 har det imidlertid vært en nedgang i antall refselsker (1.524 refselsker ble kontrollert i 2012). Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden er på 7,9 dager er i snitt og ligger godt innenfor resultatkravet (14 dager).

Generaladvokaten fører statistikk over antallet refselsker fordelt på forsvarsgren og avdeling, og en mer detaljert oversikt over anvendte refselsesmidler, utmålingen av dem og sakenes art. Denne statistikken utgis for 2020, for første gang, sammen med virksomhetsrapporten.

Påtaleavgjørelser	KASØR	KANORD	GA	2020	2019
Antall	2	3	1	6	6
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	78,5	50	38	57,5	46,5

Statistikkgruppen påtaleavgjørelser er forbeholdt saker som utelukkende omhandler brudd på militær straffelov. Dette er enten saker der generaladvokaten og krigsadvokatene har kompetanse til å beslutte tiltale selv, eller saker der spørsmålet om tiltale avgjøres av statsadvokaten når det ikke hører under riksadvokaten. I slike tilfeller sender generaladvokaten eller

vedkommende krigsadvokat saken til statsadvokaten med siktelse og forslag om tiltalebeslutning.

Antall påtaleavgjørelser i 2020 er 6, samme antall som i 2019, mot 3 i 2018, 11 i 2017, 8 i 2016, 15 i 2015 og 2014, 35 i 2013 og 59 i 2012. Det er en markant, nedadgående trend i denne saksmengden. Antall saker som angår unnlatt oppmøte til førstegangstjeneste, har stabilisert seg på et lavt nivå.

Begrunnelsen er formodentlig at det stort sett er motivert personell som kalles inn til tjeneste.

Saksbehandlingstiden på 57,5 dager er godt innenfor kravet på 120 dager.

Uttalelser til politiet, påtalemyndigheten og andre etater	KASØR	KANORD	GA	2020	2019
Antall	5	2	3	11	9
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	5,1	5	42,3	16,3	23,9

Uttalelser til politiet, påtalemyndigheten og andre etater, var en ny statistikkgruppe for 2019. Denne gruppen av saker omfatter både arbeid med straffesaker som ikke er rene militære straffesaker, og andre uttalelser.

Saken regnes som en uttalelssak til politi eller påtalemyndighet dersom den angår brudd på både militært og borgerlig lovgrunnlag, også når statsadvokaten fordeler aktoratet til generaladvokaten eller en krigsadvokat. Det kan for eksempel gjelde et vinningslovbrudd (underslag av våpen, jf. straffeloven § 324) som samtidig innebærer brudd på militære tjenesteplikter (oppbevaring av våpen, jf. militær straffelov § 77), der en gir en vurdering av sakens militære side til politiet, som deretter foretar en samlet påtaleavgjørelse og behandler saken videre på vanlig måte.

Blant uttalelssaker til politiet og påtalemyndigheten er også vurderinger av militære lovgrunnlag i ulykkessaker, der det både pågår straffeprosessuell etterforskning og en samtidig undersøkelse av Statens havarikommisjon for Forsvaret. Slike saker fristberegnes fra den dag de kommer inn til embetet med anmodning om uttalelse. Det kan likevel påløpe arbeid med saken underveis i etterforskningen. I 2020 omfattet denne gruppen generaladvokatens uttalelse i saken som gjaldt sammenstøtet mellom fregatten «KNM Helge Ingstad» og tankskipet «Sola». Arbeidet med denne var omfattende, og gjenspeiles i generaladvokatens gjennomsnittlige saksbehandlingstid.

Blant uttalelser til andre etater er for eksempel utredning av faglige spørsmål til forvaltningen for øvrig. Slike uttalelser varierer i omfang og gis i utgangspunktet av generaladvokaten.

Dommer	2016	2017	2018	2019	2020
Antall	7	3	4	6	6
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	285	132	329	340	476

Det er ekspedert 6 dommer i 2020, samme antall som i 2019, mot 4 i 2018 og 3 i 2017. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden er på 476 dager beregnet fra lovovertrædelsen finner sted til dom foreligger i første instans. Økningen i tid knytter særlig an til én tilståelsesdom i sak om ulovlig fravær.

Rapporteringen knytter an til saker som er påtaleavgjort ved embetet og tildelte aktorater i saker som gjelder både overtredelser av straffeloven og militær straffelov. Antallet vil derfor ikke være sammenfallende med statistikken for påtaleavgjørelser og uttalelser til politiet mv. Fordi embetets domsregister også omfatter tildelte aktorater vil dette kunne prege saksbehandlingstiden, som gjenspeiler den liggetid en sak kan ha hatt i politidistriktet.

Ubehandlede saker pr. 31.12.2020

	KASØR	KANORD	GA	SUM
Disiplinære klagesaker	0	0	0	0
Uttalelsessaker	0	1	0	1
Refselseskroll (vedtak.)	3	22	0	25
Uttalelser til politi mv.	0	0	0	0
Påtaleavgjørelser	0	0	0	0

Oppsummering av oppdrag med resultatkrav

Ved årsskiftet var det 25 refselsesvedtak og en disiplinær uttalelsessak som lå til behandling ved Generaladvokatembetet. Hovedinntrykket er at arbeidet fungerer bra på begge tjenestesteder, men likevel slik at koronapandemien har medført en viss forsinkelse og tidvis ujevn arbeidsbelastning. Særlig har dette rammet kontoret i Nord-Norge.

Utvikling over tid

Forhåndsuttalelser i disiplinærsaker	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall	94	68	119	83	102	90	130	91	101
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	28,4	31,9	18,1	9,5	11,3	14,8	7,1	11,4	8,8
Uttalelser i disiplinære klagesaker	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall	28	26	19	30	17	13	22	9	10
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	4,5	3,3	10,9	5,8	7,7	3,6	3	6,4	1,9
Uttalelser til kontrollutskrift (refskontroll)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall refselskontrollert	1524	1113	1159	911	994	760	846	668	912
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	15,2	14,9	12,5	12,6	9,6	11,2	12,5	8	7,9
Påtaleavgjørelser	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall	59	35	15	15	8	11	3	6	6
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	47,8	41,1	15,4	33,5	48,1	27,3	20	46,5	57,5
Uttalelser til politiet mv.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Antall								9	10
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)								23,9	16,3

Andre merknader

Generaladvokatembetet har tidligere rapportert på sakstypene «kommisjoner», «forsvarslovsaker», og «kontrollsaker».

Kommisjoner er uttalelser i tilknytning til militære ulykkessaker når det vurderes disiplinære eller strafferettslige reaksjoner, jf. forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene § 9 tredje ledd bokstav b. Det var ingen kommisjoner i 2018, mot én i 2017. Etter at Forsvarsundersøkelsesloven trådte i kraft 1. november 2017 vil i praksis undersøkelsesarbeidet utføres av Statens havarikommisjon for Forsvaret, eventuelt parallelt med en straffeprosessuell etterforskning.

Forsvarslovsaker gjelder overtredelser av forsvarsloven § 66, for å ha brutt nærmere bestemte påbud i den hensikt å unndra seg tjeneste i Forsvaret. Straffetrusselen er en videreføring fra vernepliktsloven, som ble opphevet 1. juli 2017. Sakene er tidligere statistikkført som «vernepliktlovsaker». Det har ikke vært noen slike saker siden 2015. Påtalekompetansen ligger til politiet.

Kontrollsaker er saker der generaladvokaten eller krigsadvokatene i forbindelse med refselseskontrollen omtalt over, ber om å få tilsendt samtlige saksdokumenter for deretter å gi en særskilt uttalelse for den eller de aktuelle refselsene, i medhold av disiplinærreglementet punkt 179. Det har vært kalt inn en håndfull slike saker siden 2013. Disse sakene statistikkføres som kontroll av ilagte refselsler. Generaladvokaten kalte inn en slik sak til kontroll i 2019 og Kasør kalte inn en i 2020. Det lave antallet kontrollsaker de senere år skyldes at den rettslige kvaliteten på refselsesordrene jevnt over er god, og at mange militære sjefer kontakter krigsadvokaten for råd på forhånd.

Det positive samarbeidet med militærpolitiet holder frem. Krigsadvokatene bruker mye tid på å drive etterforskningsledelse av og gi støtte til militærpolitiets etterforskningsavdeling, som håndterer de sakene som er av et visst omfang eller alvor. Som omtalt også i tidligere rapporter, er dette samarbeidet særlig viktig i saker der etterforskningsproduktet skal overføres til politiet for påtaleavgjørelse, for eksempel ved vinnings- og seksuallovbrudd.

Fagforvaltning, beredskapsplanlegging og rettsutvikling

Generelle bemerkninger

I tillegg til Generaladvokatembetets oppgaver knyttet til militære straffesaker og tilsynet med utøvelsen av disiplinærmyndigheten, utfører generaladvokaten og krigsadvokatene flere oppgaver som ikke har resultatkrav. Oppgavene fremgår av instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene, og av tildelingsbrevet. I det følgende redegjøres det for prioriteringer, ressursbruk og måloppnåelse for disse oppgavene, som grovt kan sammenfattes til å utgjøre: fagforvaltning, beredskapsplanlegging og bidrag til rettsutvikling. Arbeid i 2020 i forbindelse med revisjon av lov om politimyndighet i forsvaret, disiplinærloven og den fremtidige påtalemessige behandlingen av militære straffesaker, og arbeid knyttet til Forsvarets håndtering av narkotikasaker, er omtalt særskilt nedenfor.

Fagforvaltning

Generaladvokatembetet prioriterer å besitte spesialisert og anvendelig kompetanse om de rettslige spørsmål som ligger i grensesnittet mellom folkerett, militærrett og strafferett, og straffeprosess. Herunder om rettsspørsmål knyttet til disiplinærrett, militær politimyndighet og folkerettens krigføringsregler. I enkelte tilfeller innebærer dette også å trekke grensen mellom maktbruk som ledd i Forsvarets suverenitetshevdelse og maktbruk som ledd i Forsvarets myndighetsutøvelse.

Forvaltningen av det ovennevnte militærjuridiske fagfeltet utføres først og fremst gjennom:

- fagledelse av krigsadvokatene og av militærpoliti og befall med militær politimyndighet,
- undervisnings- og opplysningsvirksomhet,
- uttalelser til Justis- og beredskapsdepartementet og/eller Forsvarsdepartementet,
- uttalelser til andre myndigheter etter behov, og;
- deltagelse i internasjonale og nasjonale fagfora og ekspertgrupper.

Fagledelse

Generaladvokaten skal «lede og føre tilsyn med krigsadvokatene, og er ansvarlig for nødvendig opplæring og for å gi retningslinjer og veiledning i faglige spørsmål».¹ Som påtaleansvarlige jurister er generaladvokaten og krigsadvokatene ansvarlige for kvalitetssikring av etterforskningen av militære straffesaker. Herunder skal en sørge for at etterforskningen er

¹ Forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene, av 13. juni 1997 nr. 58 § 8.

planmessig og formålsstyrt.² Selv om generaladvokaten og krigsadvokatene etter eksisterende regelverk ikke kan gi pålegg direkte til militære tjenestemenn, utføres påtalefaglig etterforskningsledelse og fagledelse av militærpolitiet i tilknytning til militære straffesaker. Samvirket med militærpolitiet har i 2020 vært meget godt.

I 2020 har det vært et prioritert område for generaladvokaten og krigsadvokatene å utøve fagledelse både om grensen mellom disiplinære og strafferettslige sanksjoner («sporvalget») i saker som gjelder mobbing og seksuell trakassering, og i saker som gjelder befatning med narkotika. Sistnevnte tema har oppstått blant annet som en følge av at Forsvarets narkotikagruppe i 2020 ikke lenger har vært tildelt politimyndighet.

Undervisnings- og opplysningsvirksomhet

Generaladvokaten og krigsadvokatene skal «ved befaringer og besøk holde seg kjent med de stedlige vilkår for utøvelse av disiplinærmyndighet, og i nødvendig utstrekning gi veiledning til forsvarets personell om behandling av disiplinærsaker og straffesaker, og bistå ved opplæringstiltak».³ Undervisning ved militære avdelinger er en prioritert oppgave og utgjør en stor del av embetets løpende undervisningsaktivitet. Disiplinærmyndighet er et ledelsesverktøy for militære sjefer til å styre adferden i sin avdeling og således bidra til å opprettholde Forsvarets stridsevne. Disiplinærmyndigheten må utøves i tråd med disiplinærloven og disiplinærreglementet (forskriften til loven). Det er derfor svært viktig at embetet bistår militære sjefer ved å undervise i disiplinærrett og militær strafferett, i tillegg til rådgivningen som gis i enkeltsaker. For at Generaladvokatembetet skal være gode rådgivere for militære sjefer, og ivareta sitt oppdrag som påtalemyndighet i militære saker, er det viktig at en holder seg à jour med militære forhold, og informerer sjefene om aktuelle rettslige problemstillinger.

I sin rolle som påtalemyndighet i militære saker, er det viktig at Generaladvokatembetet holder seg oppdatert på praksis og aktuelle problemstillinger i den sivile delen av påtalemyndigheten. Slik møteaktivitet sørger også for at den sivile delen av påtalemyndigheten blir kjent med den militære, slik at de kan støtte seg til denne ressursen i aktuelle saker. Et slikt eksempel er samarbeid om aktuelle hendelser i utlandet og støtte i tilknytning til Forsvarets øvelsesaktiviteter.

Som en konsekvens av koronapandemien har undervisnings- og opplysningsvirksomheten i 2020 antatt andre former enn tidligere.

Generaladvokaten har også bidratt med annen undervisnings- og foredragsaktivitet innen det militærjuridiske saksfelt.

² Påtaleinstruksen § 7-5 og Nasjonal straffesaksinstruks, punkt 2.3.3, RA-2017-12-I.

³ Forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene, av 13. juni 1997 nr. 581 § 12.

Uttalelser til Justis- og beredskapsdepartementet og/eller Forsvarsdepartementet mv.

Generaladvokaten og krigsadvokatene skal etter anmodning fra Justis- og beredskapsdepartementet og/eller Forsvarsdepartementet gi uttalelser om spørsmål av militærjuridisk art.⁴ Generaladvokaten og krigsadvokatene skal ellers gi uttalelser til myndigheter etter behov, innenfor sitt saksområde.⁵ Det har vært enkelte slike henvendelser i løpet av 2020, av ulikt omfang.

Deltagelse i nasjonale og internasjonale fagfora og ekspertgrupper

Generaladvokaten skal «*holde seg orientert om forhold i andre land og om utviklingen av rettsspørsmål som har betydning for hans funksjon.*»⁶ Generaladvokatembetet har i denne forbindelse i en årrekke vært vertskap for månedlige militærjuridiske «fredagsmøter», som har vært gjennomført i samarbeid med Norsk militærjuridisk forening (NMF). Til møtene velges det aktuelle temaer innen det militærjuridiske saksfelt i bred forstand. Møtene prioriteres av generaladvokaten og anses som viktige for å opprettholde et aktivt fagmiljø som ellers er relativt lite i nasjonal sammenheng. Deltagerne på møtene er ansatte ved Generaladvokatembetet, medlemmer i NMF, jurister og offiserer som jobber i eller har bakgrunn fra blant annet Forsvaret, militærpolitiet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, politiet, Utenriksdepartementet, Den høyere påtalemyndighet og privat advokatpraksis. Representanter fra forskningsinstitusjoner (spesielt Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo og Forsvarets Høgskole) deltar også på disse møtene. På hvert møte deltar det ca. 30–50 personer. I 2020 har flere møter blitt utsatt eller avlyst, som en konsekvens av smitteverntiltak. Høsten 2020 ble tre av møtene avholdt på Høymagasinet på Kontraskjæret i Oslo, for å kunne opprettholde krav om avstand mellom tilhørerne. Gjennomføringene var svært vellykket, og ga god oppslutning.

Generaladvokaten deltar også i ulike internasjonale «ekspertgrupper» for utvikling av rapporter og/eller brukermanualer for best å sikre etterlevelse av krigføringsregler. Blant disse er i 2020 deltagelse i gruppen som skal revidere den såkalte San Remo-manualen og sjøkrigsregler (fra 1994) om sjøkrig.

Rettsutvikling

Som en forlengelse av oppgavene knyttet til fagforvaltning og samfunnsoppdraget, bidrar Generaladvokatembetet til rettsutvikling innen sitt saksfelt. Dette gjøres jevnlig ved høringsinnspill til foreslåtte lovendringer innen det militærjuridiske saksfelt og ved spesifikt regelarbeid. Når det gjelder

⁴ Forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene, av 13. juni 1997 nr. 581, § 9.

⁵ Forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene, av 13. juni 1997 nr. 581 § 9.

⁶ *Ibid.*

sistnevnte, har generaladvokaten også i 2020 deltatt i en arbeidsgruppe i regi av Forsvaret om revisjon av Forsvarets rusmiddeldirektiv, samt revidert egen veileder om behandlingen av militære disiplinærsaker. Revisjon av lov om militær politimyndighet, disiplinærloven og den fremtidige påtalemessige behandlingen av militære straffesaker har vært arbeidskrevende for embetet i 2020.

Beredskapsplanlegging

Generaladvokaten skal planlegge og forberede den militære påtalemyndighetens virksomhet i krig, i samråd med Forsvaret, Riksadvokaten og andre berørte myndigheter.⁷ Generaladvokatembetet har inngått samarbeid med Forsvaret om detaljer i embetets reviderte mobiliseringsplaner. Det vises for øvrig til de risikovurderinger som er inntatt nedenfor, under avsnittet om styring og kontroll.

Arbeidet med revisjon av lov om politimyndighet i Forsvaret og disiplinærloven

Generaladvokaten har i 2019 og 2020 bistått i arbeidet med revisjon av disiplinærloven og lov om politimyndighet i Forsvaret med tilhørende forskrifter. Begge lovene er fra 1988 og harmonerer dårlig med dagens organisering i Forsvaret og militærpolitiets oppgaver. Arbeidet reiser også enkelte prinsipielle spørsmål om rekkevidden av den militære kommandomyndigheten og politimyndigheten i Forsvaret til forskjell fra Forsvarets øvrige oppgaver knyttet til suverenitetshevdelse.

Fra Generaladvokatembetet deltar generaladvokaten og en krigsadvokat i arbeidsgruppen. Sistnevnte som arbeidsgruppens sekretær, i fellesskap med en sekretær fra Forsvarsdepartementet. Arbeidet har fordret relativt store personellressurser fra embetet, ikke minst som følge av utskiftninger i arbeidsgruppens sekretærer, som utfører arbeidet i tillegg til øvrige arbeidsoppgaver.

Generaladvokatembetets status og oppgaver har lenge vært under utredning, for så å bli stilt i bero. Etter arbeidets oppstart ble arbeidsgruppen gitt et ytterligere mandat, som omfattet vurdering av den påtalemessige behandlingen av militære straffesaker og den fremtidige organiseringen av den militære påtalemyndighet. Det har vært en prioritert oppgave for generaladvokaten å bidra til avklaring av alternativene for den fremtidige organiseringen av den militære påtalemyndighet i 2020.

⁷ Forskrift om tjenesteordning og instruks for generaladvokaten og krigsadvokatene § 13.

Arbeid knyttet til håndtering av narkotikasaker i Forsvaret

Forsvarets narkotikagruppe (FNG) har i en årrekke vært tildelt politimyndighet etter en avtale med Politidirektoratet. FNG har inntil 31.12.20 vært underlagt Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FPVS). Fra mars 2020 har FNG ikke lenger vært tildelt politimyndighet i narkotikasaker, og fra og med 01.01.21 er FNG underlagt Forsvarets militærpolitiavdeling (FMFA).

Høsten 2020 ba FPVS om støtte til å få klarlagt hvilke andre (administrative) muligheter enn straff som foreligger til å sanksjonere doping- og narkotikalovbrudd i Forsvaret. Bakgrunnen for henvendelsen var at mindre overtredelser av narkotikalovgivningen i liten grad ser ut til å bli prioritert av politiet.

Generaladvokaten har lagt til grunn at militære sjefer har anledning til å benytte disiplinærmyndigheten til å sanksjonere mindre overtredelser av narkotika- og dopinglovgivningen. Det forutsettes at det kun vurderes refselse for saker som gjelder bruk og/eller besittelse av stoffer som kan avgjøres etter legemiddeloven. Generaladvokaten antar dette vil dreie som et mindre antall saker, idet de fleste saker avdekkes ved urinprøver, som tas med et annet formål. Generaladvokaten har anbefalt at det utvises varsomhet ved sporvalget der det er tilgang på flere spor.

Håndtering av narkotikasaker i Forsvaret har gjennom året vært viet løpende rådgivning og dialog. Blant annet som tema på årets påtalemøte, som fant sted i oktober, med et fåtall (begrenset av smittevern hensyn) deltagere fra Generaladvokatembetet, militærpolitiet og Riksadvokatembetet.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Risikovurderinger

Generaladvokaten skal bruke risikostyring som verktøy i sin mål- og resultatstyring, for å bidra til god måloppnåelse innenfor de budsjetterrammer som er stilt til disposisjon. En er i den forbindelse bedt om å gi en overordnet risikovurdering av virksomheten knyttet til fastsatte mål og resultatkrav. Generaladvokatembetets oppgaver med resultatkrav er i det vesentligste forutsigbare. Enkelte saker krever mer enn andre, men likevel slik at risikoen for manglende måloppnåelse i fremtid vurderes som lav.

I de to foregående årsrapportene for 2018 og 2019 ble tre risikofaktorer fremhevet: bemanningssituasjonen, embetets datasystemer og embetets oppgave som beredskapsembete. Disse risikofaktorene gjør seg stadig gjeldende ved utgangen av 2020. Embetet har knappe personellressurser og bemanningssituasjon er fortsatt preget av sårbarhet. I 2020 har embetets førstekrigsadvokat gått over i annen stilling og sekretæren i Nord-Norge er gått av med pensjon. Begge to hadde lang faglig og administrativ erfaring ved embetet. Det har som en følge av personellutskiftningene medgått tid til å sørge for å opprettholde både faglig og administrativ kunnskap. For å kunne sikre bærekraftig fagkompetanse ved embetet ble både en krigsadvokat, en krigsadvokatfullmektig og en sekretær fast ansatt høsten 2020. Ansettelsene medførte at antallet krigsadvokater ved embetet nå har økt med én. Krigsadvokaten og krigsadvokatfullmektigen er ansatt for å gjøre oppgaver for både Nord- og Sør-Norge, og på denne måten bidra til økt faglig robusthet for embetet som helhet.

Oppgaver med resultatkrav vil fremdeles bli prioritert til fordel for andre oppgaver ved tilfelle av sykdom eller andre forhold. Saksbehandlingstider er overholdt ved embetet i 2020. Konsekvensen av prioriteringene har preget arbeidsbelastningen for enkeltpersoner både første og andre halvår av 2020, dels som en følge av arbeidet med å revidere disiplinærloven og lov om politimyndighet i forsvaret, og dels som en følge av koronapandemien.

Det har tidligere vært fremhevet en viss risiko for mindre enhetlig straffesaksbehandling som følge av ulike saksbehandlingssystemer og manglende tilgang til politiets elektroniske straffesaksbehandlingssystem (BL). Situasjonen når det gjelder BL er også ved utgangen av 2020 uforandret, men embetet har videreutviklet sitt eget saksbehandlingssystem for å få bedre kontroll over saksbehandlingstider, portefølje og frister. Embetet er i tillegg blitt tilknyttet militærpolitiets saksbehandlingssystem; MP BL. Arbeidet med å overføre deler av sakshåndteringen til dette systemet starter nå.

Generaladvokatembetets oppgave som beredskapsembete ble fremhevet i risikovurderingene i årsrapportene for 2018 og 2019, der det ble påpekt å være en reell risiko knyttet til måloppnåelse. Generaladvokatembetet er ikke i dag organisert etter ansvars- og likhetsprinsippet, som er regjeringens modell for arbeid med organisering av beredskap og krisehåndtering.

Generaladvokatembetet er på sin side i dag organisert slik at påtalekompetanse, saklig portefølje og bemanning i fredstid er betraktelig mindre enn hva som er forutsatt ved tilfelle av væpnet konflikt. En har derfor få forutsetninger for å kunne håndtere en reell krigssituasjon i dag. Generaladvokaten har i sitt planverk etablert samarbeid med Forsvaret og militærpolitiet.

Dokument- og informasjonssikkerheten vurderes samlet sett som god ved utgangen av 2020. Både KANORDs relativt nye kontorlokaler ved Bodø flystasjon og ny sikkerhetsluse ved kontoret i Oslo, har bidratt til dette.

Når det gjelder risiko knyttet til implementering og etterlevelse av ny sikkerhetslov, vises det til redegjørelsen nedenfor. Risikoen vurderes som lav.

Intern kontroll

Ved Generaladvokatembetet gjennomgås forbruk og budsjett ved utløpet av hver måned. Gjennomgangen er tilpasset embetets organisering og størrelse og skjer i form av møter på generaladvokatens kontor, mellom generaladvokaten og embetets økonomimedarbeidere.

Embetet har økonomisk internkontroll automatisk for betaling av alle utgifter som overstiger kr 10.000. Utgifter av en viss art eller størrelse under kr 10.000 blir godkjent av generaladvokaten på forhånd.

Anskaffelser gjøres i henhold til lov om offentlige anskaffelser og de rammeavtaler som til enhver tid er inngått ved Statens innkjøpscenter ved Direktoratet for forvaltning og ikt (DIFI). Undertiden anskaffer embetet IKT-utstyr som skal benyttes på politiets eller Forsvarets plattformer, henholdsvis Politinettet og FIS-Basis. I disse tilfellene benytter en seg av rammeavtaler som politiet og Forsvaret har inngått.

Generaladvokatembetet benytter Direktoratet for økonomistyring (DFØ) som regnskapsfører og har også mottatt særskilt bistand med enkelte regnskapsoppgaver som i liten grad er tilpasset embetets størrelse.

Informasjonssikkerhet

Ny sikkerhetslov ble vedtatt 1. juni 2018 og trådte i kraft 1. januar 2019. Generaladvokatembetet benytter i dag to datasystemer/infrastrukturer for saksbehandling, arkivering m.m., som begge eies og forvaltes av eksterne aktører, henholdsvis Politidirektoratet (Politinettet) og Forsvaret (FIS-basis).

Forsvarets system er godkjent for behandling av skjermingsverdig informasjon. Generaladvokatembetet har etablert en sikkerhetsorganisasjon og tiltak for å påse at skjermingsverdig informasjon til enhver tid er beskyttet i tråd med lovverket. For å forbedre adgangskontrollen til kontorlokalene i Oslo, ble det i 2020 bygget en sikkerhetssluse i inngangspartiet. Personell- og informasjonssikkerheten vurderes for øvrig som forsvarlig, og evalueres fortløpende.

Fellesføringer fra regjeringen – inkluderingsdugnad

Generaladvokatembetet arbeider for å realisere regjeringens inkluderingsdugnad. Embetet er pålagt å rapportere andel nyansettelser i rapporteringsperioden med hull i CV-en eller nedsatt funksjonsevne. Det er likevel slik at færre enn fem nyansettelser i perioden ikke skal rapporteres, av hensyn til personvernet. For Generaladvokatembetet vil derfor personvern hensyn være til hinder for rapportering av eventuell prosentandel med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en for 2020.

V. Vurdering og fremtidsutsikter

Generaladvokatembetets virksomhet er i all hovedsak fokusert på forhold i Forsvaret. Hvordan Forsvaret er organisert og hva Forsvaret til enhver tid driver med av aktiviteter, har derfor avgjørende betydning for hva Generaladvokatembetet til enhver tid har av arbeidsoppgaver. Større aktivitet fra Forsvarets side i form av operasjoner eller øvelser har direkte innflytelse på aktiviteten ved Generaladvokatembetet.

Forsvaret er gjennom de siste tiår endret fra å være et mobiliserings-/invasjonsforsvar, til et innsatsforsvar særlig rettet mot utenlandsoperasjoner, til nå igjen å konsentrere seg mer om nasjonal forsvarsevne og beredskap. Egne beredskapsplaner er, i tråd med Forsvarets modus, fortsatt en prioritert oppgave for Generaladvokatembetet i 2021.

Generaladvokatembetets oppgaver og status har lenge vært under utredning, for så å være stilt i bero, blant annet i påvente av arbeidet med ny straffeprosesslov (NOU 2016: 24). I 2019 startet arbeidet å revidere lov om politimyndighet i forsvaret og disiplinærloven. Etter arbeidets oppstart ble arbeidsgruppen gitt et ytterligere mandat, som omfattet vurdering av den påtalemessige behandlingen av militære straffesaker og den fremtidige organiseringen av den militære påtalemyndighet. Gjennom dette arbeidet bør forholdet mellom den militære påtalemyndighet og påtalemyndigheten for øvrig, og forholdet mellom den militære påtalemyndighet og bruken av militærpolitiet til etterforskning av straffesaker, avklares. Det samme gjelder hvordan det fremtidige tilsynet og kontrollen med utøvelsen av disiplinærmyndigheten i Forsvaret skal ivaretas, og hvordan den militærjuridiske fagkompetanse skal forvaltes. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport 1. mars 2021 og det vil være en prioritert oppgave for generaladvokaten å følge opp arbeidsgruppens anbefalinger. Herunder å å arbeide med og å følge opp en fremdriftsplan for en eventuell organisasjonsendring.

Generaladvokatembetet besitter spesialisert og særegen kompetanse om militærrettslige forhold. Det anses som viktig å bevare kompetansen i en tid der nasjonal beredskap står sterkt. Det er et mål for Generaladvokatembetet å være både spesialisert og anvendelig, til nytte for Forsvaret og politi- og påtalemyndighet spesielt og for samfunnet generelt. Til dette trengs det både tilstrekkelig praksis og oppdatert kunnskap og fagforvaltning. En vil arbeide for at Generaladvokatembetet oppnår begge deler og at funksjonsevnen opprettholdes slik at samfunnsoppdraget kan ivaretas også i krisetider ved en fortsatt pandemisituasjon.

VI. Årsregnskap

Ledelseskommmentar til årsregnskapet for 2020

Formål

Generaladvokatembetet utfører oppgaver tillagt påtalemyndigheten i militære straffesaker og utfører rådgivning og kontroll i forbindelse med utøvelse av disiplinærmyndighet i Forsvaret.

Generaladvokatembetet er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Som påtalemyndighet er embetet faglig underlagt statsadvokatembetene og Riksadvokaten i fredstid. I krigstid er embetet faglig underlagt Riksadvokaten. Ved utførelse av sin rolle som rådgiver og kontrollør i forbindelse med utøvelse av disiplinærmyndighet i Forsvaret, er Generaladvokatembetet uavhengig.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskr-115 fra Finansdepartementet og krav fra Justis- og beredskapsdepartementet i instruks om økonomistyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Generaladvokatembetets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter og inntekter.

Revisjonsordning

Riksrevisjonen reviderer Generaladvokatembetets regnskap.

Når revisjonsberetningen for årsregnskapet er blitt offentlig kan den finnes på Generaladvokatembetets hjemmeside: www.generaladvokaten.no

Vurderinger av vesentlige forhold

Generaladvokatembetet fikk tildelt kr 9.058.000 for 2020. I tillegg ble det overført kr 451.000 fra 2019 og kr 30.000 som kompensasjon for lønnsoppjøret. Ved nysalderingen i 2020 ble det tilbakeført kr 300.000. Til sammen hadde embetet driftsmidler på kr 9.239.000. Samlede driftsutgifter for 2020 utgjorde kr 8.853.828. Dette utgjør et mindreforbruk på kr 385.172 i 2020.

Størstedelen av Generaladvokatembetets forbruk har gått til faste driftskostnader (lønn, arbeidsgiveravgift, pensjonskostnader, husleie, drift/vedlikehold av lokaler, leie av maskiner/lisenser, nødvendige kontoranskaffelser mv.). Generaladvokatembetets utstrakte virksomhet, herunder blant annet undervisning, kurs, møter, konferanser, seminarer og andre faglige relevante arrangementer i Norge og utlandet, hører til driftsforbruket, men utgjør en mindre samlet del av utgiftene i 2020, enn i 2019, grunnet koronapandemien. Mindreforbruket skyldes derfor flere

forhold. Herunder personellutskiftninger i form av perioder med vakante stillinger, lavere utgifter til planlagt seminaraktivitet, manglende fakturering fra Forsvaret av husleie for kontorene i Nord-Norge og avlysning av en planlagt bestilt bil til kontoret i Nord-Norge. Sistnevnte også som en følge av at pandemien utover høsten tilsa mindre reiseaktivitet enn planlagt mellom kontorene i Nord- og Sør-Norge.

Høsten 2020 ble to krigsadvokater (hvorav en fullmektig) fast ansatt ved embetet. Sakstilfanget ved KANORD har vært på grensen til at det kan håndteres av én krigsadvokat, og ikke to, men det samlede behovet for kontinuitet i arbeidsstokken, embetets oppgaver for øvrig (fagforvaltning mv.) og sosiale hensyn tilsa nå ytterligere bemanning. Lønnsutgiftene vil etter dagens bemanningsstruktur derfor bli høyere i 2021.

Oslo, 15. februar 2021

Sigrid Redse Johansen

generaladvokat

Vedlegg: Bevilgnings- og artskontorrapportering for Generaladvokatembetet 2020

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen *“Netto rapportert til bevilgningsregnskapet”* er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorrapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorrapporteringen *Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen* bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen *Spesifisering av bokført avregning med statskassen*. Notene viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifisering av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifisering og leverandørspesifisering. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Unntak fra økonomiregelverket grunnet koronapandemien

Med hjemmel i unntak fra økonomiregelverket i staten fastsatt av Finansdepartementet i rundskriv R-100 har virksomheten inngått avtale med DFØ om utvidet bistand til attestasjon av lønnsberegningsskjemaet ved utbetaling av lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser til ansatte. Virksomheten har også benyttet seg av adgangen til unntak fra kravet i bestemmelsenes punkt 3.7.3.1 annen setning om at «kredittid skal utnyttes». Utbetaling til leverandører i privat sektor før forfall er praktisert.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2020

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2020	Merutgift (-) og mindreutgift
0446	Den militære påtalemyndighet	01			9 239 000	8 853 828	385 172
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01			0	296 865	
<i>Sum utgiftsført</i>					9 239 000	9 150 693	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2020	Merinntekt og mindreinntekt(-)
5309	Tilfeldige inntekter	29			0	10 200	
5700	Folketrygdens inntekter	72	c		0	740 319	
<i>Sum inntektsført</i>					0	750 519	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						8 400 175	
Kapitalkontoer							
60057301	Norges Bank KK /innbetalinger					37 771	
60057302	Norges Bank KK/utbetalinger					-8 435 304	
704471	Endring i mellomværende med statskassen					-2 642	
<i>Sum rapportert</i>						0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

		31.12.2020	31.12.2019	Endring
xxxxxx	[Aksjer]	0	0	0
704471	Mellomværende med statskassen	-208 494	-205 852	-2 642

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter (gjelder både for utgiftskapitler og inntektskapitler). Se note B *Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år* for nærmere forklaring.

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
44 601	451 000	8 788 000	9 239 000
xxxxxx			0
xxxxxx			0
xxxxxx			0

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Fullmakt til å overskride bevilgning med overtid, reisetid og timelønn for november 2020*	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
44 601		385 172		385 172					385 172	439.400	385 172
xxxx21	"kan nyttes under post 01"			0					0	[5% av årets tildeling i note A]	
xxxx21				0					0	[5% av årets tildeling i note A]	
xxxx45	"kan overføres"			0					0		
xxxx45				0					0	[Sum årets og fjorårets tildeling]	
xxxx70				0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell		Ikke aktuell		
xxxx75	"overslagsbevilgning"			0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell		Ikke aktuell		

* Denne kolonnen er kun aktuell for virksomheter som er lønnskunde av DFØ og som er berørt av omleggingen av utbetalingsløsningen i DFØ. DFØ har i 2020 endret utbetalingsløsningen for overtid, reisetid og timelønn. Dette medfører at virksomheter som er lønnskunder av DFØ for regnskapsåret 2020 vil utbetale overtid for 13 måneder (november og desember 2019 og januar til november 2020). Berørte virksomheter har fått fullmakt til å overskride bevilgning i 2020 tilsvarende engangseffekten knyttet til omlegging av utbetalingsløsningen i DFØ.

** Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Opplysninger om avgitte belastningsfullmakter på inntektskapitler*

Kapittel og post	Merinntekt og mindreinntekt (-)	Inntektsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (+)	Merinntekt og mindreinntekt (-) etter avgitte belastningsfullmakter
3xxxxx			0
xxxxxx			0
xxxxxx			0

* Denne delen skal kun fylles ut og presenteres av virksomheter som har avgitt belastningsfullmakter på inntektskapitler.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter (gjelder for både utgiftskapitler og inntektskapitler)

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre på utgiftskapitler og inntektsført av andre på inntektskapitler)

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2020

	Note	2020	2019
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinntekter	1	0	0
Andre inntekter	1	0	0
<i>Sum inntekter fra drift</i>		0	0
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	6 308 005	5 879 011
Andre utbetalinger til drift	3	2 545 823	3 048 524
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		8 853 828	8 927 535
Netto rapporterte driftsutgifter		8 853 828	8 927 535
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	9
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	9
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	0	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		0	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		0	-9
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	0	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		10 200	10 987
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		740 319	683 510
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		296 865	455 537
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-453 654	-238 959
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		8 400 175	8 688 567

Oversikt over mellomværende med statskassen **

Eiendeler og gjeld	2020	2019
Fordringer	0	0
Kontanter	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-208 494	-205 852
Skyldige offentlige avgifter	0	0
Annen gjeld	0	0
Sum mellomværende med statskassen	8	-208 494

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Kontrollsum:

8 400 175

8 400 175

0

Virksomhet JA - Generaladvokaten

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer</i>	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
<i>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
<i>Sum andre innbetalinger</i>	0	0
Sum innbetalinger fra drift	0	0

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2020	31.12.2019
Lønn	4 986 179	4 620 466
Arbeidsgiveravgift	740 319	683 510
Pensjonsutgifter*	559 904	536 810
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-26 152	-33 789
Andre ytelser	47 755	72 014
Sum utbetalinger til lønn	6 308 005	5 879 011
Antall utførte årsverk:	6,69	6,27**

*** Nærmere om pensjonskostnader**

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2020 er 14,0 prosent. Premiesatsen for 2019 var 14,0 prosent.

** I årsregnskapet for 2019 ble antall utførte årsverk ved en feil oppført å utgjøre 6,5. Korrekt antall utførte årsverk i 2019 var 6,27.

Virksomhet: JA - Generaladvokaten**Note 3 Andre utbetalinger til drift**

	31.12.2020	31.12.2019
Husleie	1 022 943	1 054 276
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	224 980	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	228 345	227 915
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	0
Mindre utstysanskaffelser	225 636	327 315
Leie av maskiner, inventar og lignende	52 360	11 170
Kjøp av konsulenttjenester	42 590	23 438
Kjøp av andre fremmede tjenester	0	0
Reiser og diett	175 360	365 547
Øvrige driftsutgifter	573 609	1 038 863
Sum andre utbetalinger til drift	2 545 823	3 048 524

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	9
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	9

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	0	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	0
Sum utbetaling til investeringer	0	0

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

Rapport kjørt:
11.01.2021
23:06:13

[Innholdfortegnelse](#)

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2020	31.12.2019
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Virksomhet: JA - Generaladvokaten

KONTI: Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2020	31.12.2019
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2020	31.12.2020	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	0	0	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-15 567	0	-15 567
Skyldig skattetrekk	-208 494	-208 494	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	0	0	0
Sum	-224 061	-208 494	-15 567
Sum	-224 061	-208 494	-15 567

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Selskap 1							
Selskap 2							
Selskap 3							
Balanseført verdi 31.12.2020							0
* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.							
Ved utfylling av note 8, del B skal tall fra selskapets siste avlagte årsregnskap benyttes. Det vil forekomme at selskap som virksomheten har eierandeler i ikke har offentliggjort sitt årsresultat før virksomhetens frist for oversendelse av årsrapport med tilhørende årsregnskap (så snart det foreligger og innen 15. mars). Ved utfylling av noten kan dere benytte tall fra selskapets årsregnskap for året før. Om det ikke benyttes regnskapstall fra siste år bør dette opplyses om i noten.							

Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2020

Innhold

1	Innledning ved generaladvokaten.....	5
2	Antall refselsler og antall straffesaker.....	7
2.1	Disiplinærsaker.....	7
2.1.1	Kontroll av refselsesordrer.....	7
2.1.2	Refselseshyppighet.....	7
2.2	Straffesaker.....	11
3	Nærmere gjennomgang av refselsler ilagt i 2020.....	13
3.1	Forseelsesnes art.....	13
3.2	Fravær.....	14
3.3	Alkohol.....	15
3.4	Våpen og ammunisjon.....	15
3.5	Den militære underordning.....	16
3.6	Militære tjenesteplikter.....	16
3.7	Straffeloven og militær skikk og orden.....	17
4	Refselsesmidlene.....	19
5	Klagesaker.....	19
6	Oppsummering.....	21

1 Innledning ved generaladvokaten

Generaladvokatembetet består av generaladvokaten og krigsadvokatene. Embetet utfører oppgaver tillagt påtalemyndigheten som angår brudd på militær straffelov, rådgir militære sjefer i disiplinærsaker og deltar aktivt i faglig arbeid, nasjonalt og internasjonalt, om aktuelle militærjuridiske problemstillinger.

Refselse er et virkemiddel for militære sjefer med det formål å skape og opprettholde militær moral og disiplin og derigjennom fremme effektiviteten i det militære forsvar. Refselse er ikke straff, men kan likevel være et inngripende tiltak for den det gjelder og det er derfor viktig at de nødvendige krav til den refsedes rettssikkerhet, herunder en hurtig, grundig og objektiv saksbehandling, etterleves. Refselse kan ilegges for alle brudd på militære tjenesteplikter, brudd på militær skikk og orden og mindre alvorlige straffbare forhold. I tilfeller hvor det er tvil om en sak er en straffesak eller en disiplinærsak, det såkalte sporvalget, bør saken forelegges en krigsadvokat eller generaladvokaten for råd. Dette er viktig også for å ivareta hensynet til en eventuell fornærmet part i saken.

Generaladvokaten og krigsadvokatene bistår militære sjefer ved etterforskning av disiplinærsaker og fører juridisk kontroll med utøvelsen av disiplinærmyndigheten. Samtlige refselsener som ilegges i Forsvaret kontrolleres først av krigsadvokaten og deretter av generaladvokaten. Refselsene skal oversendes den respektive krigsadvokat og generaladvokaten innen de frister som er angitt i disiplinærloven kapittel 10. Denne kontrollprosessen er etter generaladvokatens syn unødig omfattende og har noen negative konsekvenser. Prosessen stammer fra en tid der det hvert år var flere tusen refselsener og krigsadvokatene ikke til daglig tjenestegjorde under generaladvokaten. Av disse grunner besluttet generaladvokaten i brev av 18. januar 2021 at refseskollen skulle forenkles fra og med samme tidspunkt. I dag oversendes derfor refselsesordrene direkte fra krigsadvokaten til generaladvokaten dersom det ikke er merknader som krever oppfølging fra avdelingen. Dersom krigsadvokatene har innsigelser til refselsesordrene sendes saken til Forsvaret med anbefaling om endring. Forsvaret sender siden rettet refselsesordre tilbake til generaladvokaten, som gjennomfører endelig kontroll av refselsesordren.

Underrapportering har vært en negativ konsekvens av den omfattende kontrollprosessen. Da fjorårets rapport om refseskollen ble utgitt i september var det 49 refselsener som var kontrollert av krigsadvokatene, som ikke hadde blitt kontrollert av generaladvokaten. Dette gjorde at rapporten ble veldig forsinket på grunn av purringer på manglede rapportering, og den ble ferdigstilt til tross for at generaladvokaten var klar over at dataene var ufullstendige. Dette er lite tilfredsstillende.

I år har Forsvaret i god tid fått beskjed om at denne årsrapporten skal gis ut i tilknytning til Virksomhetsrapporten for 2020. Det er også lagt ned et betydelig arbeid i å purre på restanser. Det er fremdeles 17 refselsesordrer som ikke er oversendt generaladvokaten for kontroll selv om krigsadvokaten har hatt refselsesordren til kontroll, men tallene i år er samlet sett bedre per 1. februar sammenliknet med 1. september i fjor.

Antall refselsler i år har vært stabilt sammenliknet med tidligere år. Generaladvokaten har kontrollert 453 refselsesordrer ilagt i 2020. Den store forskjellen fra tidligere år er at 2020 har vært preget av Covid-19. Dette har medført at refselsler som følge av ordreunntatelser (ordre om bevegelsesinnskrenkninger) er tidoblet. Det er påfallende at denne økningen har kommet i Hæren, og i praksis bare der. Totalt er det ved embetet registrert 129 refselsler ilagt for Covid-19 relaterte ordreunntatelser mv., og 109 av disse er ilagt i Hæren.

Covid-19 har medført en endring i grunnlaget for refselsesordrene. Dessuten ser vi en økning i antall refselsesordrer. Vi er tilbake på samme nivå som i 2016 og det er 88 flere refselsesordrer i år en gjennomsnittet i perioden 2016 – 2019. Det er verdt å merke seg at Covid-19 synes å ha styrket en trend som har vart i noen år. Ved de to største rekvirentene av vernepliktige, Hæren og Sjøforsvaret, er det en tydelig ulik utvikling i bruken av disiplinære virkemidler. Hæren har ligget stabilt på 250 – 300 refselsesordrer de siste 5 årene. I 2020 har det toppet seg med 326 refselsler. Sjøforsvaret har en klar nedadgående trend med en halvering av antall refselsesordrer hvert år de siste fire årene. I 2020 ble det kun ilagt 18 refselsesordrer i Sjøforsvaret.

Disiplinærmyndigheten er og skal være et ledelsesverktøy, og skal derfor kun brukes dersom andre virkemidler anses utilstrekkelige. Samtidig er det et folkerettslig krav til en militær organisasjon at den har et disiplinærsystem. Hensyn til likhet og forutberegnelighet taler for at det grovt sett er lik terskel for hvilke forhold som ilegges refselse i Forsvaret.

Generaladvokaten og krigsadvokatene har et godt samarbeid med militærpolitiet. Saker som oppstår i Forsvaret, men som håndteres direkte av politiet, er ikke synlige i denne rapporten. Det betyr at det samlede bildet for disse sakstypene kan være krevende å skape. Generaladvokaten understreker at enhver soldat eller ansatt i Forsvaret som mener seg utsatt for et straffbart forhold, står fritt til å anmelde saken til politiet, som i det sivile samfunn. Dette gjelder selv om overtredelsen ikke er for alvorlig til å refses etter disiplinærloven.

Oslo, 22. februar 2021

Sigrid Redse Johansen

2 Antall refselsler og antall straffesaker

2.1 Disiplinærsaker

2.1.1 Kontroll av refselsesordrer

Det er i år lagt ned et betydelig arbeid for å få oversikt over antall refselsesordrer de fem siste årene. Årsaken er at det er et vedvarende problem at tallene er ufullstendige på grunn av manglende rapportering fra Forsvaret. Disse utfordringene vil formentlig kunne avhjelpes ved en fremtidig digitalisering av sakshåndteringen. For å gi et så korrekt bilde som mulig er det i tabellen nedenfor vist både kontrollerte refselsesordrer per i dag og i årsrapporten for tidligere år. Differansen mellom «Kontrollert GA i årsrapport» og «Kontrollert GA per dags dato» kommer som følge av at enkelte avdelinger har innrapportert tallene for perioden 2016 – 2019 etter 1. september 2020. Differansen mellom «Kontrollert GA i årsrapport» og «Kontrollert KA i årsrapport» kommer som følge av at enkelte avdelinger her oversendt refselsene for kontroll til krigsadvokatenene, men ikke til generaladvokaten. Ideelt sett skulle det ikke være differanser her. Det hadde gitt uttrykk for at samtlige refselsler ilagt i perioden 2016 – 2020 var kontrollert av krigsadvokatene og generaladvokaten slik forskriften til disiplinærloven krever.

Refselsler	2016	2017	2018	2019	2020
Kontrollert KA i årsrapport	483	362	411	314	470
Kontrollert GA i årsrapport	426	337	381	265	453
Kontrollert GA per dags dato	459	359	381	267	453
Inn etter årsrapport	33	22	0	2	0
Avvik i årsrapport	57	25	30	49	17
Avvik i %	12 %	7 %	7 %	16 %	4 %

Nedenfor i denne rapporten vil historiske tall være antall refselsesordrer kontrollert av generaladvokaten. Tallene for 2016 og 2017 avviker fra tallene i tidligere årsrapporter. Det er kun ett avvik på to refselsesordrer i 2019 her sammenliknet med årsrapporten i 2019.

2.1.2 Refselseshyppighet

Generaladvokatens beregning av refselseshyppighet tar utgangspunkt i antallet soldater som har fullført ordinær førstegangstjeneste. Denne beregningsmåten gir en noe høyere refselsesprosent enn det reelle tallet, da den ikke tar høyde for at mannskapsstyrken reduseres gjennom frafall av forskjellige årsaker.

Oversikten nedenfor viser en forholdsvis stabil utvikling for refseshyppigheten i Forsvaret, til tross for en nedgang i refseshyppigheten i 2019. I gjennomsnitt refses 5 av 100 vernepliktige som avtjener førstegangstjeneste. Dette tallet tar ikke høyde for at enkelte refses flere ganger og dessuten inkluderer dette tallet refs av befal. Dette påvirker ikke statistikken i betydelig grad da det er et fåtall som refses flere ganger og det er kun 1 av 20 som refses som er befal.

Refselser	2016	2017	2018	2019	2020
Kontrollert	459	359	381	267	453
Antall soldater som har fullført verneplikt	6857	7387	7346	7413	7858
Per 100 soldatårsverk	6,69	4,86	5,19	3,60	5,76

Det er i all hovedsak vernepliktige i førstegangstjeneste som refses. Av tabellen nedenfor går det frem at andelen befal som refses er kraftig redusert siden i fjor, selv om antall refsede befal er stabilt. Dette skyldes at antallet ilagte refselsesordrer har steget markant siden i fjor.

Antallet befal som refses er så lite og så sprikende at det er vanskelig å trekke konklusjoner om trenden, men det synes å være en jevn nedadgående trend. Gjennomsnittet de siste fem årene er 18 refsede befal per år, og det betyr at antallet refsede befal i år ligger 22 % under gjennomsnittet.

Personell	2016	2017	2018	2019	2020
Vernepliktige i førstegangstjeneste	438	343	354	248	439
Befal	21	16	27	14	14
Andel befal	4,79 %	4,66 %	7,63 %	5,65 %	3,19 %

Av tabellen nedenfor ser vi at økningen i refseshyppigheten i år alene kan forklares med at det har vært en stor økning i antall refselser i Hæren. Disse kan relateres direkte til Covid-19. I perioden 2016 – 2019 ble det årlig ilagt 7 – 12 refselser på grunn av ordreunntatelser i Forsvaret. I 2020 ble det ilagt 129 refselsesordrer med denne begrunnelse. 109 av disse var som følge av ordreunntatelser i Hæren. I all hovedsak var dette brudd på ordrer om portforbud eller andre bevegelsesinnskrenkninger for å hindre spredning av Covid-19. Dette er også noe av forklaringen på reduksjonen i andel befal i

tabellen ovenfor. De strengeste Covid-19 restriksjonene ble pålagt de vernepliktige i førstegangstjeneste, og ikke militært eller sivilt tilsatte.

Forsvarsgren	2016	2017	2018	2019	2020
Hæren	275	193	227	186	326
Sjøforsvaret	52	73	41	20	18
Luftforsvaret	75	55	39	17	42
Heimevernet	25	12	23	6	3
Fellesavdelinger	32	26	51	38	64

Tabellen viser også at det er en stor prosentvis nedgang i antall refselsesordrer i både Sjøforsvaret og Heimevernet. Som vist ovenfor er det i all hovedsak de som avtjener førstegangstjeneste som refses. I Heimevernet er det få som avtjener sin førstegangstjeneste og dette kan forklare at andelen refsede i Heimevernet spriker så mye fra år til år. Likevel viser tabellen ovenfor at antall refselsler i Heimevernet er synkende. Trenden i Luftforsvaret er også synkende selv om 2020 er en oppgang fra 2019. Til tross for en dobling fra året før er antall refselsler i Luftforsvaret lavere enn gjennomsnittet i perioden 2016 – 2019. En mer overraskende reduksjon er antall refsede i Sjøforsvaret. De fire siste årene har antall refsede i Sjøforsvaret gått markant ned hvert år. Det er kun ilagt 18 refselsler i 2020 i Sjøforsvaret. På grunn av den fallende trenden i antall refselsler i Sjøforsvaret har generaladvokaten sett på den grenvise refselseshyppigheten.

Tabellen nedenfor viser antall årsverk som er inne til førstegangstjeneste. Tallene er hentet fra Forsvarssjefens årsrapport 2019, idet årsrapporten for 2020 ennå ikke er publisert. I tabellen ovenfor er refselseshyppigheten regnet ut fra antall vernepliktige som har avtjent førstegangstjeneste. Dette tallet er ikke kompatibelt med tallene nedenfor, men disse tallene gir en indikasjon på utviklingen de siste år.

Antall årsverk som er inne til førstegangstjeneste

Forsvarsgren	2016	2017	2018	2019	2020
Hæren	4399	4270	4394	4593	
Sjøforsvaret	1973	1818	1930	2116	
Luftforsvaret	1063	1025	1076	1185	
Heimevernet	100	100	83	82	
Fellesavdelinger	628	705	898	1077	

Refselseshyppigheten i Forsvaret per avdeling og år.

Forsvarsgren	2016	2017	2018	2019	2020
Hæren	6,25	4,52	5,17	4,05	
Sjøforsvaret	2,64	4,02	2,12	0,95	
Luftforsvaret	7,06	5,37	3,62	1,43	
Heimevernet	25,00	12,00	27,71	7,32	
Fellesavdelinger	5,10	3,69	5,68	3,53	

Av de to tabellene ovenfor ser vi at antallet vernepliktige i Sjøforsvaret har vært stabil. Dette betyr at refselseshyppigheten i Sjøforsvaret er sterkt synkende. I 2020 er den marginal. Tabellene viser også at refselseshyppigheten i Luftforsvaret er sterkt synkende selv om antallet og andelen gjør et byks i 2020. Antallet vernepliktige som var inne til førstegangstjeneste i 2020 økte sammenliknet med tidligere år. Dersom forholdet mellom de forskjellige avdelingene er stabilt i 2020 sammenliknet med tidligere år, betyr det at under 0,5 soldater av 100 refses i Sjøforsvaret mot 5 av 100 i Forsvaret. Generaladvokaten kan ikke se en klar årsak for hvorfor det er 10 ganger så sannsynlig at en soldat får refs i Hæren enn i Sjøforsvaret.

2.2 Straffesaker

Dommer	2016	2017	2018	2019	2020
Dommer	7	3	5	6	6

Antallet dommer i tabellen er det antall straffesaker som har endt med dom og der generaladvokatene eller krigsadvokatene, normalt en krigsadvokat, har aktorert saken eller fremmet den for tilståelsespådommelse. Sakene i tabellen omhandler brudd på militær straffelov og saker der minst en av tiltalepostene gjelder militær straffelov. Saker der krigsadvokatene for øvrig har støttet politiet i deres saker, fremgår ikke av denne saksoversikten, men i virksomhetsrapporten.

I 2020 har det vært tre tilståelsessaker. Dette var to militærnektersaker og en sak om vold mot offentlig tjenestemann. Det har vært to hovedforhandlinger, hvor den ene gjaldt militært bedrageri. Denne saken er anket til lagmannsretten og er ikke er rettskraftig. Den andre gjaldt simpelt fravær. Det har vært ilagt en påtaleunntatelse i sak som gjaldt uforsiktig omgang med våpen.

3 Nærmere gjennomgang av refselsler ilagt i 2020

3.1 Forseelsenes art

Refselsler som er ilagt og vedtatt av refsede, skal sendes til Generaladvokatembetet for kontroll i to omganger: først kontrolleres refselsene av krigsadvokaten, som returnerer sin kontrolluttaelse til vedkommende avdeling. Deretter skal refselsene kontrolleres av generaladvokaten. Kontrollen som Generaladvokatembetet fører med refselsene, er en legalitetskontroll. Den skal sørge for at hver enkelt refselse oppfyller kravene i disiplinærloven og disiplinærreglementet (forskriften til loven). Denne rutinen ble endret fra og med i år.

I forbindelse med generaladvokatens kontroll av refselsene føres det statistikk fordelt på seks kategorier refsbare forhold. De seks kategoriene, som er ytterligere oppløst i til sammen 32 statistikkgrupper, omfatter brudd på eller overtredelse av bestemmelser relatert til

1. Fravær
2. Alkohol
3. Våpen og ammunisjon
4. Den militære underordning
5. Militære tjenesteplikter
6. Straffeloven og militær skikk og orden

Saker som omhandler mobbing og seksuell trakassering fremgår ofte av sistnevnte kategori.

Tabellene nedenfor angir antallet refselsler ilagt på den enkelte statistikkgruppe de siste fem år, og hvor stor andel av det totale antallet refselsler statistikkgruppen utgjorde det aktuelle året. Som eksempel, med utgangspunkt i den første tabellen, ble det i 2020 registrert 27 refselsler ilagt for ulovlig fravær på inntil 2 dager, som utgjorde 6 % av det totale antallet refselsler ilagt i 2020.

Tallene i statistikken er basert på generaladvokatens kontroll av refselsene. Ikke sjelden forekommer det at refsende sjef har ilagt refselse for flere forhold i en og samme refselse, i henhold til disiplinærloven § 8 og disiplinærreglementet punkt 33–39. Generaladvokaten vil i slike tilfeller bare føre det mest alvorlige forholdet i statistikken. Videre er det enkelte overtredelser som i sin art ligger nær opp til og i noen grad overlapper hverandre. Det vil bli nærmere omtalt nedenfor der det gjør seg gjeldende.

3.2 Fravær

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Ulovlig fravær 0–2 dager	27 6 %	23 6 %	19 5 %	4 1 %	27 6 %
Ulovlig fravær 2–7 dager	9 2 %	6 2 %	13 3 %	6 2 %	2 0 %
Ulovlig fravær over 7 dager	3 1 %	1 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %
Forsovvelser og forsinkelser	26 6 %	3 1 %	6 2 %	0 0 %	0 0 %
Totalt	65 14 %	33 9 %	38 10 %	10 4 %	29 6 %

Denne statistikkgruppen omfatter de mindre alvorlige fraværssakene. De mest alvorlige fraværssakene straffeforfølges som brudd på militær straffelov §§ 34 og 35.

Andelen fraværssaker er stabilt, med unntak av en nedgang i 2019. Trenden er nedadgående de siste fem årene, og da særlig lenger fravær over to dager.

3.3 Alkohol

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Beruselse på militært område	21 5 %	15 4 %	16 4 %	8 3 %	9 2 %
Beruselse i tjenesten	25 5 %	10 3 %	2 1 %	5 2 %	7 7 %
Beruselse på offentlig sted	6 1 %	9 3 %	10 3 %	4 1 %	4 1 %
Alkoholpåvirkning på militært område	44 10 %	10 3 %	31 8 %	26 10 %	77 17 %
Oppbevaring av alkohol	6 1 %	24 7 %	3 1 %	8 3 %	11 2 %
Totalt	102 22 %	68 19 %	62 16 %	51 19 %	108 24 %

Pliktmessig avhold i Forsvaret hjemlet i forsvarsloven § 62 er ikke straffbar, kun refsbar. Synlig beruselse i tjenesten, på militært område eller i uniform er straffbar etter militær straffelov § 72. En rekke rusovertridelser refses også med hjemmel i Rusmiddelbestemmelsen, som er Forsvarets interne regelverk. På denne statistikkgruppen føres altså de refselser som er hjemlet i en bestemmelse som omhandler bruk, besittelse eller oppbevaring av alkohol direkte. Antallet disiplinærsaker der alkohol er en medvirkende årsak til at mistenkte begår andre lovbrudd, kan være høyere.

En betydelig del av refselserne i 2020 er, som for hvert år, ilagt for alkoholrelaterte overtredelser. I år er det en betydelig økning både i antall og andel sammenliknet med i fjor. Antallet som ble refset for å være beruset på militært område ble tredoblet fra 2019 til 2020.

3.4 Våpen og ammunisjon

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Vådeskudd	69 15 %	60 17 %	56 15 %	46 17 %	35 8 %
Ulovlig oppbevaring	28 6 %	7 2 %	6 2 %	0 0 %	0 0 %
Andre	11 2 %	4 1 %	2 1 %	2 1 %	0 0 %
Totalt	108 24 %	71 20 %	64 17 %	48 18 %	35 8 %

Statistikkgruppen for andre våpenrelaterte forseelser omfatter ulovlig bruk av våpen, for eksempel i form av uaktsomt brudd på våpenreglene, som ikke kvalifiserer til et mer alvorlig forhold.

Antall vådeskudd er markant redusert siden i fjor. Dette kan mest sannsynlig forklares med lavere aktivitet i Forsvaret. En rekke vådeskudd

skjer ved øvingsaktivitet, og redusert øvingsaktivitet i Forsvaret som følge av Covid-19 påvirker antagelig statistikken direkte.

3.5 Den militære underordning

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Ordrenekt	0 0 %	7 2 %	2 1 %	2 1 %	6 1 %
Ordreunntatelse	12 3 %	7 2 %	11 3 %	12 4 %	129 28 %
Løgnaktighet	1 0 %	1 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %
Vold/trusler mot MP eller foresatte	0 0 %	1 0 %	2 1 %	1 0 %	0 0 %
Respektstridig opptreden	2 0 %	11 3 %	5 1 %	1 0 %	4 1 %
Totalt	15 3 %	27 8 %	20 5 %	16 6 %	139 31 %

Overtredelser mot den militære underordning gjelder brudd på ulike regler som skal beskytte respekten for den militære kommandomyndighet. Alvorlige overtredelser vil forfølges som straffesaker.

Denne gruppen refselsler har normalt vært en marginal gruppe. Gruppens gjennomsnittlige andel av ilagte refselsler har de siste fem årene vært 5 %. I fjor utgjorde denne gruppen en tredjedel av de ilagte refselsene. Økningen kan ene og alene forklares med en økning i ordreunntatelser i Hæren som følge av brudd på ordre om bevegelsesinnskrenkninger for å redusere smitterisikoen av Covid-19.

3.6 Militære tjenesteplikter

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Tjenesteforsømmelse	31 7 %	35 10 %	44 12 %	24 9 %	23 5 %
Tjenesteunntatelse	3 1 %	2 1 %	7 2 %	8 3 %	3 1 %
Forsømmelse som fyringsvakt	16 3 %	20 6 %	8 2 %	9 3 %	7 2 %
Vaktforsømmelse	26 6 %	23 6 %	18 5 %	6 2 %	13 3 %
Totalt	76 17 %	80 22 %	77 20 %	47 18 %	46 10 %

Tjenesteforsømmelse og tjenesteunntatelse omhandler brudd på militære tjenesteplikter som ikke er spesifisert i andre statistikkgrupper. Ulovlig

innpassering til militært område, for eksempel over leirgjerdet, vil noteres som en tjenesteforsømmelse i statistikken. Tjenesteunnlattelse foreligger når tjenesten er mangelfullt utført.

Trenden i 2020 er tydelig negativ. For første gang utgjør denne gruppen 10 % av andelen refselsler i Forsvaret.

3.7 Straffeloven og militær skikk og orden

Type overtredelse	2016	2017	2018	2019	2020
Brudd på militær skikk og orden	24 5 %	28 8 %	31 8 %	26 10 %	23 5 %
Seksuell handling med samtykke	18 4 %	21 6 %	35 9 %	26 10 %	44 10 %
Mobbing og trakassering	2 0 %	0 0 %	3 1 %	8 3 %	1 0 %
Seksuell handling uten samtykke	3 1 %	3 1 %	9 2 %	4 1 %	5 1 %
Kroppskrenkelse	6 1 %	8 2 %	11 3 %	3 1 %	5 1 %
Trafikkrelaterte overtredelser	20 4 %	9 3 %	12 3 %	9 3 %	5 1 %
Skadeverk	2 0 %	5 1 %	6 2 %	12 4 %	6 1 %
Tyveri	10 2 %	3 1 %	1 0 %	6 2 %	4 1 %
Bedrageri	3 1 %	1 0 %	4 1 %	0 0 %	0 0 %
Underslag	0 0,0 %	0 0,0 %	3 0,8 %	0 0,0 %	2 0,4 %
Andre forhold	5 1 %	2 1 %	5 1 %	1 0 %	1 0 %
Totalt	93 20 %	80 22 %	120 31 %	95 36 %	96 21 %

Denne gruppen består av flere forskjellige overtredelser. De historisk sett største er kategoriene «Militær skikk og orden» og «Seksuell handling med samtykke». Dette er kategorier av handlinger som i utgangspunktet er lovlige handlinger, men som er refsbare på grunn av særegne militære forhold. De øvrige underkategoriene er straffebestemmelser i borgerlig straffelov, og de er det kun sporadisk bruk av i refselsesøyemed.

Generaladvokaten har hatt et ønske om å bruke spesifikke straffebestemmelser og tjenesteplikter fremfor å benytte den mer uspesifikke kategorien «Militær skikk og orden». Dette kan forklare hvorfor det har vært en reduksjon i antall og andel av refselsler som følge av brudd på militær skikk og orden.

Det har vært en økning i antall refselsesordrer som følge av frivillig seksuell handling. Dette kan ha en sammenheng med at det i 2020 har vært benyttet mer tid i leir på grunn av avlyste aktiviteter som følge av Covid-19, men generaladvokaten tror ikke dette nødvendigvis kan årsaksforklare tallet alene. Enkelte betraktninger fremgår også av avsnitt 6 nedenfor.

Gjennomgående har de øvrige underkategoriene en tydelig negativ tendens, selv om denne kategorien samlet sett har vært forholdsvis stabil de siste fem år.

4 Refselsesmidlene

Refselsesmiddel	2016	2017	2018	2019	2020
Arrest	16 3 %	9 3 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %
Bot med subsidiær arrest	387 84 %	291 81 %	345 91 %	240 90 %	410 91 %
Frihetsinnskrenkning	9 2 %	28 8 %	15 4 %	8 3 %	13 3 %
Irettesettelse	47 10 %	31 9 %	21 6 %	19 7 %	30 7 %
Totalt	426 6 %	337 5 %	381 5 %	265 4 %	453 100 %

Forsvarssjefen har suspendert bruken av arrest som refselsesmiddel i fredstid, med virkning fra 1. januar 2018. I praksis betyr det at bot er eneste refselsesmiddel. Frihetsinnskrenkning brukes sjelden, og det er generaladvokatens inntrykk at dette refselsesmiddelet stort sett brukes i fraværssaker og der en bot ikke har individualpreventiv virkning.

5 Klagesaker

Klager	2016	2017	2018	2019	2020
Antall til førsteinstans	17 4 %	13 4 %	22 6 %	9 3 %	10 2 %
Antall til klagenemnda	2 0 %	0 0 %	4 1 %	0 0 %	1 0 %

Den som ilegges refselse kan påklage refselsen. Først skal klagen rettes til den sjef som har ilagt refselsen. Dersom denne sjefen står ved refselsen, sendes saken til første klageinstans, som er refsende sjefs nærmeste sjef i stilling tillagt grad oberst/kommandør eller høyere. Første klageinstans har plikt til å innhente råd fra krigsadvokaten, og dersom krigsadvokaten allerede har uttalt seg i saken, skal klageinstansen innhente råd fra generaladvokaten. Skulle også første klageinstans opprettholde refselsen, kan refsede klage videre til Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvaret. Bli det heller ikke medhold i klagenemnda, kan refsede saksøke staten for de alminnelige domstolene.

Antallet klagesaker er stabilt lavt de siste fem årene. Antallet klagesaker i 2019 og 2020 er markant lavt, og andelen er synkende. Generaladvokaten antar at det lave antallet klager blant annet skyldes utstrakt bruk av krigsadvokatene som rådgivere til disiplinærmyndigheten i enkeltsaker.

6 Oppsummering

2020 er på mange måter et annerledesår. Fotavtrykket etter Covid-19 er påfallende med over 100 ordreunntatelsessaker direkte koblet til Covid-19. Enkelte andre endringer i år er likevel påfallende uten at de kan knyttes direkte til Covid-19, men de fleste endringene kan indirekte kobles til Covid-19. Antallet vådeskudd er mer enn halvert. I perioden 2016 – 2019 var det gjennomsnittlig 58 vådeskudd i året. I 2020 var det kun 35 vådeskudd. Årsaken kan være at det har vært mindre øvelser i Forsvaret og at det av den grunn er skutt færre skudd enn tidligere år. Dersom dette er tilfelle, er andelen vådeskudd stabil. Tallene kan følgelig indikere en bevegelse i riktig retning med en relativt sett lavere andel vådeskudd i Forsvaret. Generaladvokaten kan ikke trekke en konklusjon etter 2020, men ser frem til å sammenlikne årets tall med tallene fra et Covid-19-fritt år.

Antall alkoholovertredelser har også økt i 2020. Dette har ikke en direkte kobling til Covid-19. På den annen side har bevegelses- og permisjonsforbud medført at i hvert fall enkelte vernepliktige har vært uforholdsmessig mye i leir. Dette medfører antakelig atferden endres på enkelte områder. Av den grunn kan en se en kobling til Covid-19, men omfanget er uklart.

Antall refselsesordrer som følge av seksuell handling med samtykke har også økt. Det er en økning i antall saker i år og det er en klar trend de siste fem årene at andelen er stigende, fra 4 % i 2016 til 10 % i 2019 og 2020. Dette kan forklares på samme måte som økningen i alkoholovertredelsene, men dette er antagelig ikke hele forklaringen. Gjennomsnittet i perioden 2016 – 2019 var på 25 refselsener i året, men i 2020 ble det ilagt 44 refselsener som ble begrunnet med frivillig seksuell handling. Økningen kan antagelig til dels skyldes økt oppmerksomhet rettet mot seksualisert atferd, enten denne er frivillig eller ufrivillig. Men overtredelser knyttet til frivillige og ellers lovlige seksualiserte handlinger, bør også ses i sammenheng med uklarhet omkring hvilket interne regelverk som gjelder i de ulike delene av Forsvaret. En konsekvens av dette er at det kan være uklart for den enkelte vernepliktige hva som er tillatt, særlig tatt i betraktning at vernepliktige ikke har den oversikt over det forsvarsinterne regelverket som befalingsmenn har.

